

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: U-I-266/04-105

Datum: 9. 11. 2006

O D L O Č B A

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo Elizabete Dolenc iz Radovljice in drugih ter na pobudo Marije Petan iz Ljubljane in drugih, na seji 9. novembra 2006

odločilo:

1. Zakon o žrtvah vojnega nasilja (Uradni list RS, št. 63/95, 8/96, 44/96, 70/97, 43/99, 28/2000, 64/01, 110/02, 3/03 in 18/03 – ur. p. b.) je v neskladju z Ustavo.
2. Državni zbor je dolžan ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.
3. Pobudi za začetek postopka za oceno ustavnosti Zakona o popravi krivic (Uradni list RS, št. 59/96, 11/01, 87/01, 34/03, 47/03 – ur. p. b., 53/05 in 70/05 – ur. p. b.) se zavržeta.

Obrazložitev

A.

1. Pobudniki so vložili pobudi za oceno ustavnosti Zakona o žrtvah vojnega nasilja (v nadaljevanju ZZVN) in Zakona o popravi krivic (v nadaljevanju ZPKri). Pobudniki so bližnji svojci oseb, ki so med drugo svetovno vojno (tj. od maja 1942 do vključno maja 1945) umrle nasilne smrti. Zatrjujejo, da gre za civilne žrtve, ki naj bi umrle v medvojnem obdobju zaradi nasilja pripadnikov partizanskega gibanja.
2. Pobudniki menijo, da jim Ustava v tretjem odstavku 50. člena kot najožjim sorodnikom oseb, ki so bile žrtve vojnega nasilja, zagotavlja posebno varstvo v skladu z zakonom. Poudarjajo, da so zaradi nasilne smrti svojcev pretrpeli hude posledice tako v vojnem kot tudi v povojnem obdobju. Kot otrokom naj bi jim bila nasilno odvzeta možnost in pravica živeti v skupnosti s svojimi starši. Poudarjajo, da so ob izgubi staršev doživeli hudo trpljenje in močne duševne bolečine, ki so se nadaljevale tudi v povojnem obdobju in so še vedno navzoče, še zlasti pri tistih, ki niso uspeli najti groba svojih staršev in na ta način vzpostaviti pietetnega odnosa do njih. Glede na to, da se posmrtni ostanki svojcev nahajajo na neznanih in neoznačenih mestih, ki niso grobovi, je po mnenju pobudnikov njihova pravica do osebnega dostojanstva še vedno kršena.
3. Pobudniki zatrjujejo, da so bili zaradi zaplembe premoženja tudi materialno oškodovani. Poslabšan naj bi bil njihov socialni položaj. Prav tako naj ne bi imeli

enakopravnih možnosti za šolanje, zaposlitev in službeno napredovanje. Že kot otroci naj bi bili zasmehovani in okrnjeni v osebnostnem razvoju ter potisnjeni na rob družbe. Okrnjena naj bi bila njihova duševna celovitost, moten naj bi bil njihov osebnostni razvoj in oblikovanje osebne identitete, poteptana naj bi bila dobro ime in čast družine. Pobudniki so prepričani, da so bili zaznamovani ves povojni čas, saj sta bila omalovaževana njihova čast in dobro ime. Z ugotovitvijo neskladnosti ZPKri in ZZVN z Ustavo naj bi dosegli konkretne materialne in nematerialne pravne koristi in pravice.

4. Po mnenju pobudnikov je dejanski stan, ki je značilen za usmritev njihovih svojcev, v ključnih elementih enak kot dejanski stan oseb, ki jih določa tretji odstavek 4. člena ZPKri, tj. "oseb, ki so bile usmrčene brez obsodbe sodišča". Tudi svojci pobudnikov naj bi bili usmrčeni brez sodne obsodbe oziroma brez kakršnegakoli pravnega postopka. Razlika med obema kategorijama oseb je po zatrjevanju pobudnikov le v časovnem obdobju, v katerem so bile ubite. Medtem ko svojci po vojni pobitih oseb uživajo pravico do odškodnine iz prvega odstavka 5. člena ZPKri in pravico do izdaje mrliških listov in obeležitve grobov, pobudniki kot svojci med vojno pobitih oseb do navedenih pravic niso upravičeni.

5. Kot zatrjujejo pobudniki, njihov položaj tudi ni urejen v ZZVN, ki se v časovnem smislu sicer nanaša na obdobje od 6. 4. 1941 do 15. 5. 1945, tj. na obdobje, v katerem so bili ubiti njihovi svojci. Pobudniki opozarjajo, da glede na določbo 1. člena ZZVN, ki zajema zgolj nasilna dejanja ali prisilne ukrepe okupatorja, ne morejo pridobiti pravic, ki jih žrtvam vojnega nasilja zagotavljata 7. in 8. člen ZZVN. Poudarjajo, da njihovi svojci ne sodijo v krog oseb, ki so prostovoljno ali poklicno sodelovale na strani agresorja (6. člen ZZVN), temveč so bili njihovi svojci civilisti ali celo pripadniki partizanskega gibanja. Po njihovem mnenju zakonodajalec ni imel razumnega razloga za izključitev kategorije oseb, v katero spadajo pobudniki oziroma njihovi svojci. Po mnenju pobudnikov je zakonodajalec s tem, ko ni uredil pravnega statusa navedenih oseb, kršil načelo pravne in socialne države iz 2. člena Ustave, načelo enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena, pravico do osebnega dostojanstva in varnosti iz 34. člena Ustave, pravico do zasebnosti in osebnostnih pravic iz 35. člena ter pravico do socialne varnosti iz 50. člena Ustave.

6. Pobudniki so prepričani, da gre za protiustavno pravno praznino, za katero zakonodajalec ni imel razumnih in stvarno upravičenih razlogov. Zato Ustavnemu sodišču predlagajo, naj ugotovi, da "Zakon o žrtvah vojnega nasilja in Zakon o popravi krivic nista v skladu z Ustavo, kolikor ne urejata pravnega položaja med vojno pobitih oseb in pravic svojcev med vojno pobitih oseb."

7. Pobuda Elizabete Dolenc in drugih je bila poslana v odgovor Državnemu zboru, ki nanjo ni odgovoril. Pobuda je bila poslana tudi Vladi, ki o njej prav tako ni podala svojega mnenja.

B. – I.

8. Pobudniki utemeljujejo svoj pravni interes z navedbo, da so bližnji svojci oseb, ki naj bi med drugo svetovno vojno (tj. od maja 1942 do vključno maja 1945) kot civilne osebe umrle nasilne smrti. Ustavno sodišče ocenjuje, da pobudniki izkazujejo pravni interes za vložitev pobude v delu, ki se nanaša na ZZVN. Ustavno sodišče je prejelo večje število

vlog, ki izražajo podporo vloženi pobudi, zaradi česar njihovih vlagateljev ni štelo za udeležence v postopku.

9. Ustavno sodišče je pobudi zaradi skupnega obravnavanja in odločanja združilo. Ker navedbe v pobudi Marije Petan in drugih po vsebini ne odstopajo od navedb v pobudi Elizabete Dolenc in drugih, Ustavno sodišče druge pobude ni poslalo Državnemu zboru.

B. – II.

10. Ustavno sodišče je pobudi za začetek postopka za oceno ustavnosti ZZVN sprejelo. Ker so bili izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list, št. 15/94 – v nadaljevanju ZUstS), je nadaljevalo z odločanjem o stvari sami.

11. Pobudniki so predlagali razpis javne obravnave. Svoj predlog so utemeljevali z navedbo, da bi Ustavno sodišče s tem dobilo neposreden vpogled v njihove tragične življenjske zgodbe. Ustavno sodišče ocenjuje, da je dejansko stanje, ki je podlaga za oceno ustavnosti izpodbijane zakonske ureditve, že na podlagi predložene dokumentacije dovolj pojasnjeno. Zato je odločilo, da se javna obravnava ne opravi.

B. – III.

Presoja ZZVN

12. Doslej je Ustavno sodišče večkrat odločalo o primerih, v katerih so posamezniki izpodbijali ZZVN in zatrjevali, da so neupravičeno izključeni iz kroga upravičencev do priznanja statusa žrtve vojnega nasilja.¹ Obravnavani pobudi pa odpirata nov vidik, tj. vprašanje izključenosti cele skupine oseb, ki bi po kriterijih ZZVN sicer lahko spadale v krog civilnih žrtev vojne, pa jim ZZVN ne omogoča priznanja statusa žrtev vojnega nasilja zgolj zato, ker okoliščin, ki jih ta zakon določa kot kriterij za priznanje statusa žrtve vojnega nasilja, niso povzročili okupator oziroma njegovi sodelavci.

13. Izhodišče za presojo ustavnosti izpodbijane zakonske ureditve je tretji odstavek 50. člena Ustave, ki vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja zagotavlja posebno varstvo v skladu z zakonom. Ustavno sodišče je že v več svojih odločbah (npr. odločba št. U-I-86/94 z dne 14. 11. 1996, Uradni list RS, št. 68/96 in OdlUS V, 153; sklep št. U-I-327/96 z dne 6. 5. 1999, Uradni list RS, št. 51/99 in OdlUS IX, 19) pojasnilo naravo te ustavne pravice. Navedena ustavna določba obvezuje državo, da uredi takšno posebno varstvo žrtev vojnega nasilja, ki presega pravice iz obveznega socialnega zavarovanja. Z Ustavo ni določena vsebina pravice do socialne varnosti. Ustava tudi ne zagotavlja točno določenih socialnih pravic. Iz ustavne določbe izhaja le obveznost države, da ustvari pogoje in možnosti za uresničevanje socialne varnosti. Posebno varstvo pomeni zagotovitev posebnih pravic ali večjega obsega pravic. Kakšne ukrepe bo država za to izbrala, Ustava ne določa. Posebne človekove pravice na področju socialne varnosti (socialne pravice) se uresničujejo "pod pogoji, določenimi z zakonom" – torej na podlagi zakona, ki določi krog upravičencev, vrsto in obseg upravičenj, pogoje za pridobitev in način uresničevanja pravic.

¹ Tako npr. sklep št. U-I-403/02 z dne 12. 12. 2002 (OdlUS XI, 259).

14. Ob presoji izpodbijane zakonske ureditve mora Ustavno sodišče upoštevati tudi splošno veljavna načela mednarodnega prava (8. člen Ustave in druga alineja prvega odstavka 160. člena Ustave). Ta pojem zajema predvsem pravila mednarodnega običajnega prava in splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi. V Statutu Meddržavnega sodišča sta ta vira mednarodnega prava naštetá v točkah b) in c) prvega odstavka 38. člena.² Ustavno sodišče je v okviru ustavne kategorije 'splošno veljavnih načel mednarodnega prava' kot kriterij odločanja večkrat uporabilo 'splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi'.³ V odločbi št. U-I-23/93⁴ je izhajalo iz tega, da je bil mednarodnopravni red po drugi svetovni vojni vzpostavljen na podlagi obsodbe nacističnega in fašističnega režima ter preganjanja storilcev, odgovornih za storjena hudodelstva, kar je potrdila vsa tedanja mednarodna skupnost.⁵ V navedeni odločbi je Ustavno sodišče sprejelo stališče, da je delovanje posameznika med vojno lahko razlog za to, da ta ne more biti upravičen do jugoslovanskega državljanstva. Opozoriti je treba tudi na pomen preambule k Ustavi, ki v zvezi s tem pravi: "Izhajajoč ... iz zgodovinskega dejstva ... smo Slovenci v večstoletnem boju za narodno osvoboditev izoblikovali svojo narodno samobitnost in uveljavili svojo državnost ..." Tako iz gradiv Komisije za ustavna vprašanja kot iz ustavnopravne teorije izhaja, da sta z bojem za narodno osvoboditev mišljeni predvsem obdobji narodnoosvobodilnega boja in osamosvajanja.⁶ Dr. Peter Jambreč v zvezi s tem pravi: "Slovenska ustavna doktrina pravice naroda do samoodločbe je bila izrecno oblikovana, praktično preizkušena in ustavnopravno uveljavljena v dveh ključnih slovenskih državotvornih obdobjih prejšnjega stoletja – v letih 1941–1945 in 1987–1991."⁷

15. V 1. členu ZZVN je zakonodajalec določil, da ima status žrtve vojnega nasilja državljan Republike Slovenije, ki je bil v vojni ali vojaški agresiji na Republiko Slovenijo izpostavljen nasilnim dejanjem ali prisilnim ukrepom okupatorja, agresorja ali njenih sodelavcev. S takšno opredelitvijo je zakonodajalec kot temeljni kriterij za priznanje statusa žrtve vojnega nasilja določil, kdo je povzročil, da je bila oseba izpostavljena nasilnim dejanjem ali prisilnim ukrepom. Na podlagi tega kriterija je zakonodajalec vpeljal različno ureditev položaja žrtev vojnega nasilja, ki so sicer obdobje druge svetovne vojne doživljale v primerljivih okoliščinah.

² A. Graseli, Komentar Ustave Republike Slovenije (ur. L. Šturm), Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 141.

³ Tako Ustavno sodišče v naslednjih odločbah: odločba št. U-I-6/93 z dne 1. 4. 1994, Uradni list RS, št. 23/94 in OdlUS III, 33; odločba št. U-I-67/94 z dne 21. 3. 1996, Uradni list RS, št. 24/96 in OdlUS V, 31; odločba št. U-I-249/96 z dne 12. 3. 1998, Uradni list RS, št. 29/98 in OdlUS VII, 47; odločba št. U-I-248/96 z dne 30. 9. 1998, Uradni list RS, št. 76/98 in OdlUS VII, 176; odločba št. U-I-247/96 z dne 22. 10. 1998, Uradni list RS, št. 76/98 in OdlUS VII, 195 in odločba št. U-I-23/93 z dne 20. 3. 1997, Uradni list RS, št. 23/97 in OdlUS VI, 43).

⁴ V zadevi št. U-I-23/93 je Ustavno sodišče presojalo zakonsko ureditev, s katero so povojne jugoslovanske oblasti osebam nemške narodnosti, ki so bile v času okupacije lojalne nemškemu Reichu, odrekle pridobitev jugoslovanskega državljanstva. Ugotovilo je, da takšna ureditev ni bila v neskladju s splošnimi pravnimi načeli, ki so jih že tedaj priznavali civilizirani narodi.

⁵ Glej resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. 3(I) z dne 13. 2. 1946 o izročitvi in kaznovanju vojnih zločincev ter resolucijo št. 95(I) z dne 11. 12. 1946 o potrditvi načel mednarodnega prava, priznanih v Ustanovni listini Mednarodnega vojaškega sodišča v Nürnbergu. Nanju se je Ustavno sodišče sklicevalo že v odločbi št. U-I-6/93.

⁶ Prim. razpravo dr. Franceta Bučarja, predsednika Komisije za ustavna vprašanja, Nastajanje slovenske ustavnosti, izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990 – 1991), I. zvezek (ur. M. Cerar in G. Perenič), Ljubljana 2001, str. 236.

⁷ P. Jambreč, Komentar Ustave Republike Slovenije, str. 35.

16. ZZVN je bil v temeljnem besedilu sprejet leta 1995 kot eden izmed t. i. vojnih zakonov (skupaj z Zakonom o vojnih invalidih, Uradni list RS, št. 63/95 in nasl. – v nadaljevanju ZVojl, in Zakonom o vojnih veteranih, Uradni list RS, št. 63/95 in nasl. – ZVV). Kot izhaja iz zakonodajnega gradiva (Poročevalec DZ, št. 72/02), je bil ZZVN sprejet zaradi zagotovitve posebnega varstva tistih državljanov Republike Slovenije, ki so bili v času vojne (v letih 1941 do 1945) izpostavljeni nekaterim tipičnim in zaokroženim oblikam vojnega nasilja, kar je na vojni generaciji pustilo posledice, ki jih je mogoče odpraviti oziroma ublažiti le s posebnimi materialnimi in organizacijskimi napori družbe. Prvotno se je ZZVN nanašal samo na določene kategorije teh oseb, kasneje pa je bil krog upravičencev z več novelami ZZVN razširjen.

17. Zakonodajalec je v prvotnem besedilu ZZVN zajel posamezne tipične kategorije civilnih oseb, ki so bile izpostavljene vojnemu nasilju, ni pa opredelil samega pojma civilne osebe (tega ni storil niti v kasnejših novelah).⁸ V 2. členu ZZVN so bile opredeljene naslednje kategorije žrtev vojnega nasilja: izgnanci, taboriščniki, zaporniki, delovni deportiranci, interniranci, begunci in ukradeni otroci. Z določbo 4. člena ZZVN je zakonodajalec omogočil priznanje statusa žrtev vojnega nasilja tudi prisilnim mobilizirancem v redne vojaške enote okupatorja. Tudi slednje je mogoče uvrstiti v kategorijo posebej izpostavljenih žrtev vojne, saj gre za civilne osebe, ki so bile v nasprotju s tedaj veljavnimi pravili mednarodnega prava⁹ prisiljene vstopiti v vojaške enote okupatorja. Šele s sprejemom novele ZZVN-G leta 2002 je zakonodajalec priznanje statusa žrtev vojnega nasilja omogočil tudi edini kategoriji, ki je ni mogoče šteti med civilne žrtve vojne, tj. pripadnikom bivše jugoslovanske vojske ob kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije, vendar ta kategorija za presojo obravnavane zadeve ni relevantna.¹⁰

18. ZZVN glede na priznani status ustrezne kategorije veže različen obseg zakonskih pravic (zdravstveno varstvo, zdraviliško in klimatsko zdravljenje, povračilo potnih stroškov, priznanje pokojninske dobe, pravico do pokojnine pod ugodnejšimi pogoji, pravico do vojne odškodnine po posebnem zakonu, doživljenjsko mesečno rento in prednost pri dodelitvi socialnega stanovanja). Pod določenimi pogoji so do varstva

⁸ Pojem civilne osebe je opredeljen v Dodatnem protokolu k Ženevskim konvencijam z dne 12. avgusta 1949 o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov, ki je bil sprejet 8. 6. 1977 (Uradni list SFRJ, MP, št. 16/78 in Uradni list RS, št. 14/92 – v nadaljevanju Protokol I). Po prvem odstavku 50. člena Protokola I je civilna oseba vsakdo, ki ne pripada kateri izmed kategorij oseb, navedenih v členu 4 A (1), (2), (3) in (6) III. ženevske konvencije in v 43. členu tega protokola. V primeru dvoma, ali je nekdo civilna oseba, se bo ta oseba štela za civilno osebo. Gre za izključevalni pristop pri opredelitvi pojma civilne osebe. Iz kroga civilnih oseb so izključeni pripadniki oboroženih sil, ranjenci in bolni ter vojni ujetniki. Če omenjeno definicijo pojma civilne osebe razlagamo z vidika pravil mednarodnega vojnega prava, ki so veljala v času druge svetovne vojne, ugotovimo, da so tudi po tedanjih vojnih predpisih ranjenci in bolni v sklopu oboroženih sil ter vojni ujetniki posebej zaščitene kategorije, ki jih ni mogoče prištevati med civilne žrtve vojne (prim. Konvencija o izboljšanju položaja ranjencev in bolnikov v vojni ter Konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki, sprejeti v Ženevi dne 27. 7. 1929; Kraljevina Jugoslavija je k obema položila instrumenta o ratifikaciji pri švicarskem Zveznem svetu 20. 5. 1931. Konvenciji sta nasledili I. in III. ženevska konvencija o žrtvah vojne z 12. 8. 1949).

⁹ Do prepovedi rekrutiranja prebivalstva na okupiranem območju je mogoče priti z razlago Haaškega pravilnika iz leta 1907, ki je v 45. členu določal, da je prepovedano siliti prebivalstvo okupiranega ozemlja, da priseže zvestobo sovražni sili. Ta prepoved je bila vključena v IV. ženevsko konvencijo, tj. Ženevsko konvencijo o zaščiti civilnih oseb v času vojne z dne 12. 8. 1949 (Uradni list Prezidijuma Ljudske Skupščine FLRJ, št. 6/50 in 24/50 ter Uradni list RS, št. 14/92), ki v prvem odstavku 51. člena določa: "Okupacijska sila ne sme siliti zaščitene osebe k služenju v njenih oboroženih ali pomožnih silah. Prepovedan je vsak pritisk ali propaganda, ki je namenjen prostovoljnemu pristopu."

¹⁰ Pobudniki te kategorije v okviru navedb v pobudah ne omenjajo.

upravičeni tudi družinski člani osebe, ki je izgubila življenje, ki je umrla ali je bila pogrešana v okoliščinah za priznanje statusa žrtve vojnega nasilja po tem zakonu (7. člen ZZVN).¹¹

19. V okviru pooblastila, ki mu ga daje tretji odstavek 50. člena Ustave, je zakonodajalec torej sprejel ureditev, s katero je priznanje statusa žrtve vojnega nasilja omejil na različne kategorije civilnih oseb. Vendar je priznanje statusa žrtve vojnega nasilja omogočil samo tistim civilnim osebam, ki so bile izpostavljene nasilnim dejanjem ali prisilnim ukrepom okupatorja oziroma njegovih sodelavcev, iz kroga upravičencev pa v celoti izključil civilne osebe, ki so bile izpostavljene nasilnim dejanjem ali prisilnim ukrepom oboroženih sil druge strani v spopadu. Za opredelitev pojma civilne žrtve pa je odločilno, da gre za osebe, ki so bile izpostavljene nasilju zaradi vojnih dogodkov, ne da bi bile aktivno udeležene na strani katerekoli od vojskujočih se strani.¹²

20. Po presoji Ustavnega sodišča je zakonodajalec s tem, ko je navedeni krog civilnih žrtev vojne, ki so obdobje druge svetovne vojne doživljale v primerljivih okoliščinah, kot jih določa 1. člen ZZVN, v celoti izključil iz posebnega varstva, ravnal v neskladju s pooblastilom iz tretjega odstavka 50. člena Ustave. Pooblastilo, ki ga navedena ustavna določba daje zakonodajalcu, ni neomejeno. Zakonodajalec ga lahko izvršuje samo v okviru ustavnih načel in ob spoštovanju ustavno zagotovljenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Državni zbor je s tem, ko je v 6. členu ZZVN določil, da so iz kroga žrtev vojnega nasilja izključene osebe, ki so prostovoljno ali poklicno sodelovale z okupatorjem, ravnal v okviru tega pooblastila. Ureditev, ki bi priznavala status žrtve vojnega nasilja osebam, ki so sodelovale z okupatorjem, bi bila lahko v neskladju s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in s tem v neskladju z Ustavo.¹³ Vendar pa iz Ustave ne izhaja, da bi bilo treba pojem žrtve vojnega nasilja omejiti samo na tiste civilne osebe, ki so bile izpostavljene nasilnim dejanjem oziroma prisilnim ukrepom oboroženih sil okupatorja. Zato je v neskladju z Ustavo, da je zakonodajalec iz kroga civilnih žrtev vojnega nasilja izključil vse tiste osebe, ki so bile izpostavljene nasilnim dejanjem ali prisilnim ukrepom oboroženih sil druge strani v spopadu. Ugotavljanje, ali so morebitne žrtve vojnega nasilja sodelovale z okupatorjem, je lahko predmet

¹¹ Po prvem odstavku 7. člena ZZVN je do varstva po tem zakonu upravičen državljani Republike Slovenije, družinski član osebe, ki je izgubila življenje, umrla ali je bila pogrešana v okoliščinah za priznanje statusa žrtve vojnega nasilja po tem zakonu. Varstvo se zagotavlja istemu krogu družinskih članov in ob enakih pogojih kot po predpisih o vojnih invalidih. V 8. do 10. členu ZVojl je opredeljeno, kateri družinski člani sodijo v krog upravičencev po tem zakonu. V skladu z 9. členom ZVojl so do varstva po tem zakonu upravičeni naslednji družinski člani:

1. zakonec, ki ga je vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljala vsaj zadnje leto pred svojo smrtjo, in zakonec, čigar zakon je bil razvezan, če ima oziroma je imel po sodni odločbi oziroma po dogovoru pravico do preživnine in jo je užival do smrti vojnega invalida, padlega borca ali druge osebe (tj. razvezani zakonec);

2. otroci in posvojenci, pastorki pa ob pogoju, da jih je vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljala vsaj zadnje leto pred svojo smrtjo oziroma od rojstva dalje, če so stari manj kot leto dni, in da niso imeli roditelja, ki bi jih preživljal;

3. starši, posvojitelj, očim in mačeha, ki so jih vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljali vsaj zadnje leto pred svojo smrtjo in če sta očim oziroma mačeha vojnega invalida, padlega borca ali drugo osebo najmanj tri leta preživljala in zanjo skrbela.

Na podlagi 10. člena ZVojl ima vsaj tri leta trajajoča življenjska skupnost, ki je po predpisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih izenačena z zakonsko zvezo, po tem zakonu enake pravne posledice kot zakonska zveza.

¹² Glej opombo št. 8.

¹³ Prim. odločbo št. U-I-23/93.

konkretnih postopkov in s tem tudi predmet morebitne konkretne ustavnosodne presoje aktov, izdanih v teh postopkih, ne pa predmet ustavnosodne presoje predpisa.

21. Iz navedenih razlogov Ustavno sodišče ocenjuje, da je izpodbijana ureditev po ZZVN v neskladju z Ustavo. Ker gre za položaj iz 48. člena ZUstS, je Ustavno sodišče ugotovilo protiustavnost izpodbijane zakonske ureditve (1. točka izreka). Ustavno sodišče je določilo rok enega leta, v katerem je zakonodajalec dolžan odpraviti ugotovljeno neskladje (2. točka izreka). S tem, ko bo zakonodajalec uredil položaj in pravice civilnih žrtev vojne v skladu z zgoraj navedenim, bo tudi družinskim članom pobitih svojcev omogočeno, da ob pogojih iz 7. člena ZZVN pridobijo posamezne pravice po tem zakonu.

22. Ker je Ustavno sodišče ugotovilo protiustavnost izpodbijane ureditve po ZZVN že zaradi neskladja s tretjim odstavkom 50. člena Ustave, se v presojo drugih zatrjevanih neskladij ni spuščalo.

23. Glede na to, da se pobudi po vsebini nanašata na ureditev po ZZVN, pobudniki nimajo pravnega interesa za izpodbijanje ZPKri. Zato je Ustavno sodišče pobudi v tem delu zavrglo (3. točka izreka). V zvezi z očitki pobudnikov o nemožnosti ureditve grobov in pridobitve mrliških listov pa Ustavno sodišče pojasnjuje, da ta vprašanja niso predmet izpodbijanih zakonov.

C.

24. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 25. in 48. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Janez Čebulj ter sodnice in sodniki dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk, Jože Tratnik in dr. Dragica Wedam Lukić. Odločbo je sprejelo soglasno.

Predsednik
dr. Janez Čebulj